

LÁTÓHATÁR

EGY KÉP SZÜLETÉSE, VISZONTAGSÁGAI ÉS HAZATÉRÉSE (Der Spiegel, 1981. 38., 45.)

A biztosítótársaságok nem akartak garanciát vállalni egy ládáért, amelyet New Yorkból Madridba szállítottak. A ládában egy — nemcsak a spanyolok számára — felbecsülhetetlen kincs volt: Picasso leghíresebb műve, a *Guernica*, Spanyolország legújabb kori tragikus történetének szimbóluma. Negyvennégy éves száműzetés után végleges helyére, alkotója hazájába, Spanyolországba kerülhetett.

A XX. század egyetlen képe sem rázta meg annyira a világot, mint a *Guernica*. A spanyol származású Picasso 1937. május 1-én látta meg Párizsban a Guernicáról, e lebombázott baszkföldi kisvárosról készült fényképeket. Öt nappal azelőtt gyújtóbombákkal tette porrá és hamuvá a városokat a Condor-légió, amelyet Hitler küldött bajtársi segítségként a polgárháborút kirobbantó Franco tábornoknak.

A törvényes köztársasági spanyol kormány megbízására a szörnyű esemény hatása alatt Picasso néhány hét alatt elkészítette legnagyobb művét. A művész „a spanyol népek” ajánlotta képét, de eddig nem sok spanyol láthatta az eredetét. Franco betiltott minden másolatot és reprodukciót. Sok spanyol és különösen sok baszk került fogházba azért, mert a *Guernica* reprodukcióját rejtgette otthonában.

Külföldön a kép óriási feltűnést keltett: 1937-ben a párizsi világkiállításon, majd Oslóban, Londonban, Los Angelesben, 1945 után Münchenben és Kölnben lázított Franco rendszere ellen, a polgárháború szörnyűségeit és a náci által nyújtott „segítséget” leplezte le. A kiállítások jövedelmét — a művész kívánságára — a Franco-rezsim elől menekültek felszegélyezésére fordították.

1939-ben a *Guernicát* a New York-i Museum of Modern Artban helyezték el ideiglenesen; azóta 175 millió ember tekintette meg. 1969-ben Franco az öt vadoló képet a madridi Prado-múzeum számára merészelté igényelni!

A kép tulajdonjoga vitatott. A republikánus spanyol kormány egy kulturális ügyekkel foglalkozó tisztviselője, Josep Renau bízta meg — szóbelileg — Picassót, hogy megfesse a *Guernicát* az 1937-es párizsi világkiállítás spanyol pavilonja számára. A párizsi spanyol kö-

vetség pénztári nyilvántartása szerint 1937. május 31-én Picassónak 150 000 frankot fizettek „Guernica-költségek” megjegyzéssel. Így a festmény jogilag a spanyol köztársaság tulajdona. Az összeg azonban inkább szimbólumnak tekinthető, mint értékjelző vételárnak. Picasso akkor már híres, nagyra becsült művész volt, és a párizsi Galerie Leiris adatai szerint ugyanabban az időben egy 1,30 × 1,62 méretű képéért 100 000 frankot fizettek. Ilyen négyzetcentiméteren a mindenképpen óriási *Guernica* (3,51 × 7,82 m) 1 300 000 frankba került volna! A 150 000 frank mindenestre több, mint a vászon és a festék értéke, tehát az önköltségi ár. Kétséges maradt, hogy a kép Picasso kizárólagos tulajdona, vagy a spanyol állam (tehát Franco állama is!) igényt tarthat rá. Picasso ezzel nem sokat törődött, kölcsön adta a New York-i Museum of Modern Artnak, és 1970-ben, két és fél évvel halála előtt úgy rendelkezett, hogy a képet akkor adják át a madridi kormánynak, amikor Spanyolországban a polgári jogokat visszaállítják. Mint e feltétel teljesítését megállapítani illetékest, Roland Dumas párizsi ügyvédet jelölte meg. Megjegyzendő, hogy a feltételek között nem szerepel sem az, hogy a spanyol monarchia ismét köztársaság legyen, sem a Picasso-örökösök hozzájárulása.

A diktátor nem élte túl a művészt, bár két évvel utána halt meg. Az ismét polgári jogokat élvező spanyol parlamentet választották, amely demokratikus alkotmányt szavazott meg. „Az egész világ elismeri, hogy demokraták lettünk — panaszkodott egy spanyol miniszter —, csak ezek a Picassók és a New York-i múzeum nem akarják belátni.”

Végül is négyévi huzavona után a múzeum kiadta a képet.

Négy város igényelte magának a híres és sokat vitatott művet: Malaga mint a művész szülővárosa, Barcelona, ahol a világ egyetlen Picasso-múzeuma van, *Guernica*, a kép szenvedő tárgya és Madrid.

A kép kiállítására a művész századik születésnapján, 1981 októberében került sor. Végül tehát — a művész kívánsága szerint — a madridi Prado őrzi a művet... Illetve a termet kettéválasztó páncélüveg és a rendőrség, amelynek meg kell védenie mind az esetleges jobboldali merénylettől, mind a baszk szeparatistáktól, akik a *Guernicát* meg akarták „szöktetni” — *Guernicába*. D. E.

**MI A HELYES
A BRANDT-JELENTÉSBEN?
(Encounter, 1981. 57.)**

1979-ben a nemzetközi fejlesztési kérdésekkel foglalkozó bizottság Willi Brandt elnöke alatt *Észak és Dél: a fennmaradás programja* címmel jelentést dolgozott ki, melyet általában Brandt-jelentésnek neveznek. A jelentést a nyugati sajtó alaposan megvitatta, a szó szoros értelmében ízekre szedte, a jól ismert angol folyóirat pedig cikksorozatot közölt róla ezzel a címmel: *Mi a baj a Brandt-jelentésben?* E sorozatra válaszul most Edward Heath, a volt konzervatív miniszterelnök, az említett bizottság egyik tagja. Szerinte a jelentés bírálóinak közös hibájuk, hogy nem tanulmányozták alaposan (vagy el sem olvasták?) a jelentést, és a felvetett kérdés megoldására nem nyújtanak jobb választatot.

A bírálókat visszatérő motívuma, hogy a jelentés „globális jóléti állam megvalósítását tűzi ki célul”. Ezzel szemben tény, hogy Dél gazdasági fejlődése elengedhetetlen feltétel Észak gyarapodásának megújulásához. Ebből következik, hogy olyan politikát kell folytatni, amely Dél gazdasági, főként mezőgazdasági fellendüléséhez, az Északkal folytatott kereskedelem növekedéséhez, az áringadozások megszűnéséhez vezet, vagyis egyaránt szolgálja Észak és Dél kölcsönös érdekeit, ami azonban nem jelent valamilyen globális jóléti rendszert.

A jelentés hangsúlyozza, hogy a kormányoknak pénzügyi és gazdasági forrásokat kell a fejlődő országok rendelkezésére bocsátaniuk, mégpedig mindkét fél számára előnyös módon, a szegénység leküzdése érdekében viszont szükséges a fejlődő országokban a gazdasági és a társadalmi reformok megvalósítása. Ez eleve megcáfol minden olyan elképzelést, „népi mítoszt”, hogy a jelentés minden felelősséget Északra hárít, és Dél feladata csupán felvenni a folyósított összegeket...

Arra a másik, gyakran elhangzó bírálatra, hogy a jelentés elhanyagolja a magánvállalkozást, Heath azt válaszolja, hogy egy egész fejezet ennek fontosságát hangsúlyozza. A jelentés elismeri a kereskedelmi bankok lényeges szerepét a fejlődő országok pénzügyeinek irányításában. Egyes déli országok máris óriási adósságokat halmoztak fel, de a folytonos kölcsönzés révén mindig képesek voltak megfizetni a kamatot. Mivel 1979–1980-ban az olaj ára 140 százalékkal emelkedett, és az északra származó árucikkek költsége megnövekedett, saját áruik értéke viszont csök-

kent, egyes déli országok jelenleg még a kölcsönök kamatait is alig tudják megfizetni. Brazília például minden export-bevételeit erre fordítja. Ezért elfogadhatatlan a kereskedelmi bankok számára a további kölcsönfolyósítás. Ilyen körülmények között ezeknek az országoknak választaniuk kell: vagy drasztikusan véget vetnek fejlődésüknek, ami a világgazdaságot is károsítaná, vagy elmulasztják a kölcsönök visszafizetését, ami a kereskedelmi bankok csődjéhez és általános pénzügyi válsághoz vezetne.

Ebből következően a nemzetközi pénzügyi intézmények, a Világbank és a Nemzetközi Pénzügyi Alap még nagyobb mértékben kell hogy részt vegyen a kölcsönök gazdaságos felhasználásának irányításában, a termelékenység biztosításában.

A legszigorúbb bírálók azt róják fel a Brandt-jelentésnek, hogy nem ismeri el a régi nemzetközi gazdasági rendszer óriási eredményeit. Erre a válasznak az lehet, hogy a régi rendszer több mint egy évtizede fudokol, és még ha mesterséges légzéssel életre keltenék, akkor sem tudna megbirkózni a világgazdaság új problémahálózatával. A világ ma egyszerre kerül szembe az emelkedő inflációhullammal, a fokozódó munkanélküliséggel, a magas kamatokkal, a gazdasági növekedés lanyhulásával és az olaj árának folytonos, kiszámíthatatlan emelkedésével. Ennek az öt tényezőnek az együtt hatása példátlan jelenség a gazdaságtörténetben. Gyökeresen új helyzet alakult ki, és gyökeresen új politikai rendszert és megoldást igényel. A legtöbb nehézséget az olajtermeléssel kapcsolatos kérdések okozzák. Mégis akadnak bírálók (mint például Elie Kedourie), akik nem ismerik fel ennek jelentőségét, és azt állítják, hogy olajhiány egyáltalán nincs, és az olaj mostani szabad piaci ára egytizedére csökkenne. Igen ám, csak hogy az olajnak nincs szabad piaca, és az iráni események következtében beállt hiány Nyugaton az ár 150 százalékos emelkedését vonta maga után. Később ez mérséklődött, de az OPEC-országok a termelés csökkentésével is fenntartják az árakat.

Voltak, akik ünnepélyesen megjósolták (például Milton Friedman), hogy 1973–1974-re az OPEC-országok csúcstartói időleges jelenségekké válnak, és az olaj barrelenként nem emelkedik 10 dollár fölé, ma azonban már a 30 dollárt is meghaladja. Következésképpen a Brandt-jelentés azért is helyes, mert nem rövid, hanem hosszú — 20 éves — időszakot tart szem előtt, és ezért nem természetellenes, mint ahogyan egyes bírálói vélik.

B. A.